

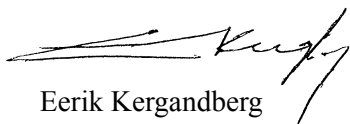
Austatud lugeja!

Juridica käesoleva numbriga soovib Eesti Vabariigi Riigikohus tähistada oma 90 aasta juubelit ja tänada kõiki, kes on kaasa aidanud Riigikohtu arengule ning andnud oma kaebustega Riigikohtule võimaluse arendada ja loodetavasti ka kujundada meie tänast õiguslikku mõtlemist.

Esmalt mõned asjakohased kuivad faktid ajaloost. Maapäev võtab 24. veebruaril 1918 vastu iseseisvusmanifesti. Seejärel võtab Asutav Kogu 21. oktoobril 1919 vastu Riigikohtu seaduse, valib kohtu esimeheks Kaarel Partsi ning määrab Riigikohtu asukohaks (ilmselt juba tol ajal heade mõtete ja otsuste linna) Tartu. Ja siis see päev saabub: 14. jaanuaril 1920 toimub Tartu raekoja saalis Riigikohtu esimene istung. Järgnevad paarkümmend aastat töörohket ja kindlasti erialaselt huvitavat tegevust noore riigi õigussüsteemi praktiliseks kujundamiseks. Annekteeritud ja okupeeritud Eestis toimus Riigikohtu viimane istung 31. detsembril 1940 Tallinnas (kuhu riigivanema tahtel oli Riigikohus 1935. aastal üle viidud). Taasiseseisvumise järel taasalus tas nüüd jälle Tartus paiknev Riigikohus oma tegevust avaistungiga 27. mail 1993. Traditsiooni austades toimus see taas kord Tartu raekoja saalis. Täna Riigikohtus töötab 109 inimest, neist 19 riigikohtunikku, 30 nõunikku (umbes kolmandik osalise töökoormusega) ja 4 analüütikut. Alates 2004. aastast on Riigikohtu esimees Märt Rask (enne seda Rait Maruste aastatel 1992–1998 ja Uno Lõhmus aastatel 1998–2004). Riigikohtu arvestatavust Eesti õiguse arengu ühe keskusena peaks ehk kinnitama asjaolu, et selle teenistuses olevatest inimestest 13 on doktorikraadi või sellega võrdsustatud teaduskraadiga ja 16 teadusmagistri kraadiga.

Kõik Juridica käesoleva numbriga autorid on olnud (Katrín Saaremäel-Stoilov) või on Riigikohtu teenistuses. Artiklite valikul oleme kõigepealt pidanud vajalikuks toonitada Riigikohtu tegevuse avaramat rahvusvahelist mõõdet (Julia Laffranque'i pikem kirjutis), samuti seda, mida tähendab täna ja tulevikus põhiseaduse § 149 lõike 3 teises lauses märgitu, et „Riigikohus on ühtlasi põhiseadusliku järelevalve kohus“. (Katrín Saaremäel-Stoilovi artikkel). Juubeli puhul on heaks kombeks ajaloolised tagasivaated ning seda peaks võimaldama eeskätt Liina Kangeri ja Marelle Leppiku haldusõiguse ja halduskohtumenetluse probleematikat käsitlev artikkel. Lugegem ja otsustagem, kui palju on (õigus)maailmas tegelikult midagi täiesti uut ja kui palju mingil moel on juba kunagi olnud! Arvan, et kohtute jaoks ülimalt olulist puudutab Margit Vutt, kes märgib oma artikli sissejuhatuses järgmist: „Kuigi esmapilgul võib tunduda lihtne seostada teatav eluline asjaolu konkreetse õigusnormiga ehk kvalifitseerida õigussuhe või avada tõlgenduse kaudu õigusnormi sisu, ilmneb reaalsuses sageli, et need ülesanded ei ole sugugi kerged. Vähe sellest, et need on rasked ülesanded õiguse kasutajale, samamoodi võib normide mõistmine olla teinekord keeruline õiguse rakendajale, sealhulgas vaidlust lahendavale kohtunikule.“ Ühe võimaliku definitsiooni kohaselt pidavat kohtud olema kohad, kus lahkarvamused on reegel ja konsensus erand. Üheks kohtulike lahkarvamuste materialiseerumise tuntuimaks vormiks on kohtunike eriarvamused. Neid on lühemas artiklis käsitleanud Julia Laffranque, kes sissejuhatavalt märgib järgmist: „Kohtuniku eriarvamus on paeluv teema, mis ei jäta ilmselt üksikõikseks nii mõndagi kohtunikku, aga ka teisi juriste ja mõnikord laiematki üldsust. Siin põrkuvad ühelt poolt kohtuniku sõltumatus, demokraatia põhimõte, kohtuniku sõnavabadus, õiguse tõlgendamine ja edasiarendamine ning teiselt poolt nõupidamis saladuse põhimõte ja kohtu autoriteedi küsimus.“ Riigikohus toimib kollegiaalselt. Ehk on see õigustuseks ka kahele kollegiaalsele artiklile: Elina Elkind, Erkki Hirsnik, Eerik Kergandberg, Lea Kivi, Mervi Kruusamäe, Margus Mõttus, Andres Parmas, Priit Pikamäe, Juhan Sarv ja Jaan Sootak käsitlevad oma artiklis valikuliselt Riigikohtu kriminaalkolleegiumi praktikat ning Maarja Torga, Janno Lahe, Irene Kull ja Jaanus Ots tsiviilkolleegiumi praktikat.

Avastamis- ja üllatamisrõõmu pakkuvat lugemist soovides

Eerik Kergandberg